

SATIN ALMA GÜCÜ PARİTESİ YAPISAL KIRILMALAR ALTINDA TÜRKİYE ÖRNEĞİ: 2003-2018

Doç. Dr. Rüstem YANAR¹
Gülistan ZENGİN²

ÖZET

Satın alma gücü paritesi bir değişim oranıdır ve bu parite ülkeler arasındaki fiyat ayrılıklarını ortadan kaldırarak ülkelerin para birimlerini satın alma gücüne eşit duruma getirmekte ve ülke karşılaştırmalar da kritik bir belirteç, kıstas olmaktadır. SGP'nin temel amacı, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) bileşelerinin enternasyonal karşılaştırılmasıdır. Uzun dönemde reel döviz kuru, satın alma gücü hipotezi, sabit olduğunu varsayar. Tek fiyat kanunu gibi tek bir maldan ziyade tüm mal bileşenlerini ekonomiler üzerine etkisini inceler. Ülkeler karşılaştırılmasında fiyat düzeyi farklı olma durumunu ortadan kaldırarak para birimine dönüştürme oranına oluşturur. Ülkelerin genel fiyat düzeylerini birbirine eşitler. Döviz kurundan yararlanılarak ortak bir para birimine dönüştüren giderler, yalnız satın alınan mal ve hizmetin hacmini değil bununla birlikte ekonomiler arasındaki fiyat düzeyi ayrılıklarını ortaya koymaktadır. Satın alma gücü paritesinin ortaya çıkışı, ülkeler arasındaki fiyat düzeyi farkını yok ederek reel mal ve hizmet hacminin benzer ve benzemeyen yanlarını ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye ekonomisi için birim kök testleriyle 2003:1-2018:4 döneminde aylık veriler kullanılarak satın alma gücü paritesinin geçerli olup olmadığını araştırmaktır. Geleneksel birim kök testleri KPSS ADF, PP ve yapısal kırılmalı Zivot Andrews birim kök testi analiz edilerek Türkiye için satın alma gücü paritesinin geçerli olup olmadığı sınınmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular ve yapılan testler sonrasında, ADF birim kök testi ve PP birim kök testi sonucuna göre SGP geçerli iken, KPSS birim kök testi ve Zivot Andrews kırılmalı birim kök test istatistiği SGP'nin geçersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Satın Alma Gücü Paritesi, Birim Kök Testi, Yapısal Kırılma.

PURCHASING POWER PARITY STRUCTURAL BREAK UNDER THE CASE OF TURKEY: 2003-2018

ABSTRACT

The purchasing power parity is a rate of change and this parity removes the price differences between the countries to bring the countries' currencies equal to the purchasing power, and country comparisons are also a critical indicator. The main objective of SGP is the international comparison of Gross Domestic Product (GDP) compounds. Real exchange rate, purchasing power hypothesis in the long run assumes constant. The single price law examines the influence of all goods on the economies of a single property like a law. In the comparison of the countries, the price level changes to the currency conversion rate by removing the difference. It equals the general price levels of the countries. Expenditures that convert from a foreign exchange rate to a common currency reveal not only the volume of goods and services purchased but also the price level differences between economies. The emergence of the purchasing power parity is attempting to reveal the similarities and disparities of real goods and service volume by eliminating the price level difference between countries. The purpose of this study, with unit root tests for the economy of Turkey 2003: 1-2018: 4 period is valid is to investigate whether purchasing power parity using monthly data. Conventional ADF KPSS unit root tests, the PP and structural break Zivot Andrews unit root test analyzed for purchasing power parity Turkey is tested to be valid. After the findings and the tests made, the results of the ADF unit root test and the PP unit root test are valid, while the SGP is valid, the KPSS unit root test and the Zivot Andrews fractured unit root test statistic SGP are invalid.

Keywords: Purchasing Power Parity, Unit Root Test, Structural Fracture

1 Gaziantep Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, Doç. Dr., yanar@gantep.edu.tr

2 Gaziantep Üniversitesi, SBE, İktisat Doktora Öğrencisi, gulistanzengin@hotmail.com

1. GİRİŞ

Satın alma gücü paritesi, tek fiyat kanunu terimiyle birlikte literatürde geçmektedir. Bu nedenle tek fiyat kanununun ne olduğunun bilinmesi öngörülmektedir. Tek fiyat kanunu, ticari engellerin var olmadığı, ürünlerin taşıma maliyetlerinin olmadığı, ekonomilerde, aynı türdeş ürünlerin fiyatlarının ayrı ayrı piyasalarda özdeş para birimi türünden ifadesinde aynı düzeyde olması gerektiğini belirtir. Bir ürün dünyanın neresinde, piyasalarda ne koşulda, satılırsa satılsın aynı fiyatta olacağını belirtir.

Literatüre 1918 Cassel tarafından ilk olarak kullanılmış olan Satın Alma Gücü Paritesi (SGP) kavramı teorik ve deneye dayalı her iki bakımdan uluslararası ekonomi çalışmalarında en fazla tartışılan konulardandır (Sarno, Taylor, 2003:66). SGP'nin temelinde yatan tek fiyat kanununun olsa da, tek fiyat kanunu ferdi ürünler için gerçekleşirken SGP, genel fiyat seviyesinde var olan bütün ürünlerin fiyatlarından oluşan fiyatlar genel seviyesi için yapılabilir (Krugman, Obstfeld, 2006). Piyasalarda hem iktisat politikalarının oluşmasında hem de iktisadi faaliyetlere yön vermede etkin olan döviz kurları, ülkelerin iktisadi yönleri hakkında gerçekleri sunmaktadır. Yurt sınırları dışında üretilen ürünlerin yurtiçinde üretilen ürünler türünden nispi fiyatını oluşturan reel döviz kuru, enternasyonal rekabetin hesaplanmasında önemlidir. SGP'nin ana fikri, reel döviz kurunun uzun vadede durağan bir istikrar seviyesine yakınsayacağıdır. Nominal döviz kuru, yurt içi ve yurt sınırları dışı fiyat seviyesi arasında uzun dönemli bir bağlantının var olmadığını ve SGP'nin geçerli olmadığını göstermektedir. SGP hipotezinin geçersiz olması durumunda para politikasının aktif, verimli olmadığını göstermektedir. Nedeni şu ki politika yapıcılar SGP hipotezini geçerli olması için dikkatin döviz kurlarına yönelteceklerdir (Snaith, 2012).

Satın alma gücü paritesi bir para biriminin ülke sınırları içinde satın alma gücü azalma eğilimindeyken yani fiyat düzeyi arttığında ülkelerin para biriminin de aynı seviyede orantısal olarak döviz piyasasında değer kaybetmesini gösterir. Para biriminin satın alma gücü yükselirse para birimi de değer kazanacaktır sembollerle ifade edildiğinde bir mal veya hizmet sepetinin ABD'deki dolar satış fiyatı, aynı sepetin Avrupa'daki avro cinsinden fiyatından oluşan tek bir sepetin iki ülkede de satın alma gücü doğru şekilde ölçtüğünü ve bildiğini varsayalım bu durumda satın alma gücü paritesine tahmin edilmesi şu şekilde olacaktır:

$$E_{\$/\text{€}} = P_{US} / P_E$$

Eğer bir ülkede tek fiyat yasası tüm mal ve hizmetler için geçerliyse seçili sepetteki mal ve hizmetler tüm ülkede aynı olduğu müddetçe doğal olarak SGP de otomatik olarak etkin olacaktır. Ancak SGP'yi savunanlar kuramın özellikle uzun dönemde geçerliliği için tek fiyat yasasının geçerli olmasının şart olmadığını öne sürerler. Bu görüşü savunanlara göre tek fiyat yasası mal ve hizmetlerin tümünde geçerli olmasa da fiyatlar ve döviz kurları SGP tarafından tahmin edilen ilişkiden çok fazla sapmayacak ve bir ülkedeki mal ve hizmetlerin fiyatı geçici olarak diğer ülkelerinkinden daha yüksek olduğunda ülkenin para birimine ve ürünlerine yönelik talep azalacaktır. Böylece döviz kuru ve fiyatlar satın alma gücü paritesi öngördüğü düzeyi inecektir.

SGP'nin geçerli olma durumunu mutlak ve nispi şekilde iki yönden incelenmektedir. Mutlak SGP'nin geçerli olup olmadığı şu şekildedir, iki ayrı toprakta bir mal sepetinin ayarlanan kurda fiyatlarının eşitlenmesidir, nispi SGP'nin geçerli olup

olmadığı durumunda, bir dönemde farklı paralar arasındaki döviz kurunda oluşan yüzdelik varyasyonlarının ülkelerin kendi fiyat seviyelerindeki yüzdelik farklılıklar arasındaki çıkarıma aynı düzeyde olmasıdır. Nispi SGP, Mutlak SGP' de konu edilmeyen kotalar gibi ticaret engellerinin, işlem masraflarının ve taşıma giderlerini irdelemekte ve her nerde olursa olunsun bu oluşan fiyatların kullanılan aynı para birimi cinsinden farklı olmasını öngörür. Reelde şöyle olması beklenir, şayet bir ülkenin enflasyon oranı diğer bir ülkenin enflasyon oranına göre değişik bir sonuç olursa, daha düşük seviyedeki enflasyon oranı ülkenin para biriminin enflasyon oranı farkı oranın değer kazanması beklenir. Şöyle ki; ABD enflasyon oranı %5, Türkiye deki enflasyon oranı ise %2 ise Türk Lirasının %2 değerlenmesi beklenmelidir. Şayet böyle olursa hem Türkiye hem de ABD mallarının fiyatı tüketicilere denk gözükecektir (Madura, 2006). Literatür yazınında göreceli satın alma gücü paritesi olarak da geçmektedir. Yıldırım vd. yaptığı çalışma da göreceli satın alma gücü paritesi; x dönemde iki para birimi arasındaki döviz kurunda oluşan yüzdelik değişimin ekonomilerin kendi fiyat düzeylerindeki yüzdelik değişimler arasındaki farkla aynı düzeyde olduğunu belirtir. Başka deyiş ile teori döviz kurunun yurtdışı ile yurtiçi enflasyon oranları arasındaki farka göre belirlemesini gerektiğini söyler (Aslan ve Kanbur, 2007).

2. LİTERATÜR ÇALIŞMASI

Satın alma gücü hipotezinin geçerli olup olmadığı ile ilgili, yapılmış çalışmalarda uyumsuz sonuçlara varılmıştır. Yapılan çalışmalardan bir kısmı SGP lehine sonuçlar sunarken bir kısmı da aleyhte sonuçlar bulunmuştur. SGP' ye ilişkin yapılan çalışmalarda ilk olarak, birim kök ve eş bütünleşme testleri analiz edilmiştir. Bu yapılan çalışmalar data setinin uzunluğunun gayet az olmasından dolayı eleştiri almıştır. Daha sonra literatürde yüksek frekanslı veriler yıllık yerine çeyreklik ya da aylık veriler analize dâhil edilmiştir. 1998 de yılında Hegwood ve Papel çalışmalarında, birim kök ve eş-bütünleşme analizi yapılırken yüksek frekanslı dizin kullanılmasının değişkenlerde yapısal kırılma olma olasılığını yükselttiğini bulmuşlardır. SGP ölçülmesinde, ardışık yapısal değişimlerin sık rastlandığı uzun bir dönemden geçmiş olan Türkiye ekonomisi gibi bir ekonomi için SGP hipotezinin kırılmalı testlerle ölçülmesi daha uygun olduğu desteklenmiştir. (Yeldan ve Boratav, 2006). Tablo 1'de bu bağlamda yapılan çalışmalar özet olarak sunulmuştur. **Tablo 1.** Literatür Tablosu

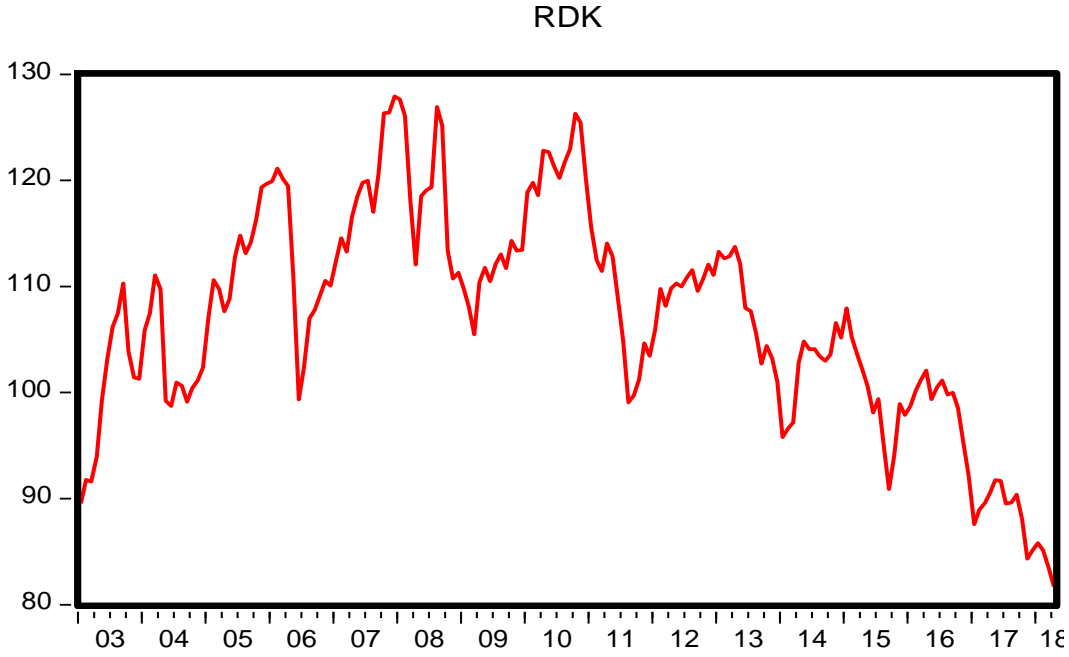
ÇALIŞMAYAPILDIĞI YIL	YAZAR/LAR	ÇALIŞMA KAPSAMI	ÇALIŞMA KAPSADIĞI DÖNEM	ÇALIŞMADA KULLANILAN DEĞİŞKENLER	YÖNTEM	İLİŞKİ
2003	Yıldırım	Türkiye	Ocak 1990- Aralık 2010	Mark ve reel döviz kuru	ADF Birim Kök Testi	SGP'nin geçerliliğini ADF birim kök testiyle analiz etmiştir, Türkiye'de bu paritenin geçerli olmadığını sonucuna varılmıştır.
2009	Kalyoncu	Türkiye	1980:Ç1 2005:Ç4	Reel Döviz Kuru 6 Farklı Ülke Para Birimi Temel Alınmıştır	ADF Birim Kök Testi	Yalnızca İngiliz poundu için SGP'nin geçerlidir.
2005	Alba ve Park	Türkiye	1973: 01 2004: 10	Alman Markı Reel döviz kuru	Eşikli Birim Kök Testi	Eşik etkisini bulmuşlar ve rejimlerin birim köklü olduğu sonucuna varmışlardır.
2012	Güney vd.	Türkiye	Ocak 1995 – Şubat 2010	Reel Döviz Kuru	Doğrusal ve doğrusal olmayan modellere dayalı olan birim kök testi	Geçerli olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.
2005	Sayyan	Türkiye	1982-2004 aylık	Reel Döviz Kuru	Vektör Hata Düzeltme Modeli Ve	Türkiye için SGP'nin geçerliliği

					Eş-Bütünleşme Testini	analiz edilmiştir. Yapılan çalışmada Türkiye’de SGP hipotezinin geçerli olduğu görülmüştür.
2006	Çağlayan ve Saçaklı	Türkiye ile Birleşik Krallık	1995-2004 Aylık veri	Reel Döviz Kuru	Birim Kök Testleri Hata Düzeltme Modeli	Elde edilen bulgular, bu iki ülke arasında SGP hipotezinin geçersiz olduğunu ortaya koymuşlardır.
1998	Telatar ve Kazdağlı	Türkiye	1980:10-1993:10 Aylık	Reel Döviz Kurunu	Eşbütünleşme	SGP Geçersiz
2003	Erlat	Türkiye	1984:1-2000:9 Aylık	Reel Döviz Kuru	Kırılmalı Birim Kök ve ARFİMA Model	SGP Geçerli
2003	Yazgan	Türkiye	1982:1-2001:4 Çeyrek veri	Reel Döviz Kuru	Standart Lineer Çok Değişkenli Eşbütünleşme	SGP Geçerli
2011	Yıldırım & Yıldırım	Türkiye	1990: 1–2009: 12 (aylık)	Reel Döviz Kuru	Kırılmalı Birim Kök	SGP geçersiz

3. EKONOMETRİK ANALİZ

SGP'nin geçerli olup olmadığını analiz ettiğimiz çalışmamızda, Türkiye'ye ait 2003:01 – 2018:4 dönemi aylık verilerinden yararlanılmıştır. SGP'nin geçerliliği, reel döviz kuru (reer) endeksi dizinini (2003=100) durağanlığının incelenmesiyle analiz edilmiştir. Bu yapılan Ekonometrik analizde Eviews 9 programı ve Stata 15 programı kullanılarak yapılan testlerle ilgili açıklamalar ve test sonuçları ele alınacaktır.

Zaman serilerinin durağan olması varyans ve ortalamasının zaman içinde aynı kalmasını ve dönemler arası kovaryansının, değişkenin hesaplandığı dönem yerine iki dönem arasındaki uzaklıkla ilişkili olması gerektiği belirtilmiştir. (Gujarati, 2005: 713). Bu çalışmaya kullanılan değişkenin yani reel döviz kuru değişkeninin durağanlıkları Dickey-Fuller (1979), Kwiatkowski Phillips-Shin-Schmidt (KPSS), Zivot-Andrews (1992), Phillip- Perron (1988) testleri kullanılarak analize dâhil edilmiştir.

Şekil 1.Reel döviz kuru seyri 2003:01-2018:04

Dickey-Fuller birim kök testi, literatürde en çok kabul gören durağanlık tespitidir ve zaman serisi konusunda da durağanlığın tespitinde en geçerli test olarak kabul edilmiştir. Dickey-Fuller birim kök testi şu şekilde modellenmiştir:

$$Y_t = Y_{(t-1)} + u_t$$

Yukarıdaki denklemde Y, inceleme konusu olan bir zaman serisi verisi olsun. O halde terimi, Y'nin bir önceki dönemle arasında oluşan farkı gösteren hata terimidir. Bu hata terimi, varsayımsal olarak ortalaması sıfır, eş-varyanslı (homoskedastic) ve ardışık bağımlı olmayan beyaz gürültü (white noise) terimidir. Beyaz gürültü olan bir hata terimi doğası gereği stokastik veya rassal yürüyüş modeline örnektir.

Zaman serisi analizlerinde kullanılan serilerin durağan olduğu varsayımı, doğruluğu kabul edilmektedir. Eğer bu seri durağan değilse seriler birinci farkı alınarak

durağan hale gelmektedir eğer halen durağan değilse ikinci farkları alınarak durağan şekle dönüştürülmektedir. Analize dâhil edilen değişkenin yani reel döviz kur değişkeninin grafiği çizildi ve durağan olmadığı görüldü. Durağanlık sınaması için ADF birim kök testi yapıldı. Yapılan çalışmada değişkenle ait dizilerin durağanlığı Genişletilmiş Dickey-Fuller birim kök testi (ADF) kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 2. ADF birim kök test sonuçları

ADF				
REEL DÖVİZ KURU (lnreer)	Düzy Değeri		Birinci fark	
	Sabitli	Sabitli ve Trendli	Sabitli	Sabitli ve Trendli
	-1.496 (0.5338)	-2.855 (0.1799)	-10.198 (0.0000)	-10.454 (0.0000)
	Kritik Değerler			
1%	-3.467	-4.009558	-3.46658	-4.009558
5%	-2.877	-3.434844	-2.877363	-3.434844
10%	-2.575	-3.141399	-2.575284	-3.141399

ADF testi için H0 boş hipotezi seri birim kök içerir şeklindedir. Düzy değerlerinde test istatistiği kritik değerlerden büyük olduğu için ve prob değeri 0.05 ten büyük olduğu için boş kabul edilir. Yani seri birim kök içerir ve durağan değildir. Ancak serinin farkı alındığında boş hipotez reddedilebilmektedir. Bu durum satın alma gücü paritesinin geçerli olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 3. PP birim kök test sonuçları

PP				
	Düzye Değeri		Birinci fark	
	Sabitli	Sabitli ve Trendli	Sabitli	Sabitli ve Trendli
REEL DÖVİZ KURU (lnreer)	-1.723	-2.805	-10.097	-10.254
	0.4181	0.1975	0.0000	0.0000
	Kritik Değerler			
1%	-3.466	-4.009	-3.466	-4.009
5%	-2.877	-3.435	-2.877	-3.435
10%	-2.575	-3.141	-2.575	-3.141

PP testi için H0 boş hipotezi seri birim kök içerir şeklindedir. Düzye değerlerinde test istatistiği kritik değerlerden daha büyük olduğu için ve prob değeri 0.05 ten büyük olduğundan dolayı boş kabul edilir. Yani seri birim kök içerir ve durağan değildir. Ancak serinin farkı alındığında boş hipotez reddedilebilmektedir. Bu durum satın alma gücü paritesinin geçerli olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 4. KPSS birim kök test sonuçları

KPSS				
	Düzye Değeri		Birinci fark	
	Sabitli LM Stat	Sabitli ve Trendli	Sabitli	Sabitli ve Trendli
REEL DÖVİZ KURU (lnreer)	0.774832	0.361237	0.353496	0.029234
	Kritik Değerler			
1%	0.739	0.216	0.739	0.216
5%	0.463	0.146	0.463	0.146
10%	0.347	0.119	0.347	0.119

KPSS testinde ise boş hipotez seri durağandır şeklinde olduğu için düzye değerlerinde, test istatistiği kritik değerlerden büyük olduğu için boş hipotez reddedilir yani serinin durağan olmadığına karar verilir. Bu durum satın alma gücü paritesinin geçerli olmadığına işaret etmektedir.

Zivot-Andrews Birim Kök Testi Sonuçları

ZA testi tek kırılma öngörerek ve kırılma döneminin modelde içsel olarak belirlendiği bir analizdir. ZA testinde temel varsayım birim kök, alternatif hipotez ise eğilim, trend durağanlıktır. Analiz edilen test istatistikleri, Zivot ve Andrews (1992) tablo kritik değerleriyle karşılaştırılarak birim kök temel hipotezi reddedilemezse seride birim kök olduğunu göstermektedir. Temel hipotez reddedildiğinde ise alternatif hipoteze dayalı serinin durağanlık özellikleri ile ilgili yorumlar karışıklık gelmektedir.

Denklem 1.1

$$\Delta r_t = \alpha y_{t-1} + \mu + \theta DU_t(\lambda) + \beta t + \gamma DT_t^*(\lambda) + \sum_{i=1}^k c_i \Delta r_{t-i} + \varepsilon_t$$

α katsayısının t istatistiğinin minimum elde edildiği dönem kırılma dönemi olarak bilinmektedir ve bulunan t istatistiği, Zivot-Andrews tarafından yapılan kritik değerler ile kıyaslanmaktadır. T istatistiği mutlak değer olarak kritik değerlerden büyük olursa, sıfır hipotezi H0 reddedilerek değişkenin yapısal kırılma altında durağan olduğunu gösteren alternatif hipotez H1 kabul edilmektedir.

Tablo 5. Zivot-Andrews birim kök testi sonuçları

Zivot-Andrews	
Test İstatistiği	-4.261
Gecikme Uzunluğu	2
Kırılma Tarihi	2006-07
Kritik Değerler	
1%	-5.34
5%	-4.8
10%	-4.58

Zivot-Andrews kırılmalı birim kök test istatistikleri, kritik değerlerden büyük elde edildiğinden boş hipotez, yani serinin yapısal kırılmalar altında durağan olmadığı hipotezi kabul edilir. Özetle serideki birim kökün sahte olmadığı ve serinin durağan olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuçlara göre satın alma gücü paritesi geçerli değildir.

SONUÇ

Satın alma gücü paritesi aslında globalleşme ile oluşan piyasaların getirdiği bir sonuçtur. Küreselleşmenin var ettiği yeni ekonomik piyasalar ve en önemlisi 1970'lerde ortaya çıkan Bretton Woods düzeninin çöküşüne geçmesi döviz kurlarının ve faizlerin piyasalarda serbest bırakılması neticesinde oluşmuştur. Ülkelerin gelir düzeylerinin hesaplanması gitgide zor bir hale gelmiştir. 1900'lü yıllarda yeni oluşan satın alma gücü terimi 1970'li yıllarda var olan yeni iktisadi sistemin oluşturduğu ülke farklılıkları daha dikkat çekici şekilde gözlemlenmeye başlanmıştır. Üstelik satın alma gücü paritesine yağmur gibi yağan eleştiriler olsa bile OECD, Eurostat gibi birçok önemli kurum satın

alam gücü paritesinin yararıyla ve aradaki satın almadaki farklı olma durumunu ortaya koymaya çabalamışlardır. Satın alam gücü paritesi sonucu oluşan bir endeks olan Big Mac endeksine de bir hayli eğilim olmuştur, literatürde yerini almıştır. Ülkelerin döviz kurlarının nasıl ve ne yönde olduklarını bilinebilir bir hale gelmiştir. Nispi ve mutlak SGP olarak ikiye ayrılan SGP paritesi, her şeyden önce mutlak SGP' ye yapılan yoğun eleştirilerden yola çıkarak ekonomistler bilakis nispi SGP izinde harekete geçmiş, ülke karşılaştırılmasında satın alma gücü paritelerinin sonraki aşamalarında döviz kurlarını ne yönde etkileyeceği düşüncesini tartışmaya ve bu yönde çalışmalar ortaya koymak için çabalamışlardır. SGP yararlı bir parite olarak şimdiye değin var olmuş, bu konuda pek çok makale literatüre kazanılmıştır. En önemlisi olarak haddinden çok değer kazandığı varsayılan döviz kurlarının ölçülmesinde ve bu şekilde yatırım yapma düşüncesinde faydalı olmuştur. SGP, en çok kullanılan döviz kuru teorisidir. Fakat SGP, pek çok kısıtlamaları da beraberinde getirmektedir. Tek fiyat kanununun geçerli olduğunu öngörür. Hâlbuki bu reel yaşantı da böyle değildir. Reelde farklı farklı ülkelerde üretilen ürünler tamamıyla birbirleri adına ikame olamazlar. Ek olarak, ayrı ayrı ülkelerdeki tüketicilerin zevk ve tercihleri farklıdır. İlaveten, işletmeler, kârlarını artırmak amacıyla, değişik alım satım için değişik fiyatlar oluşturabilirler. Satın alma gücü paritesinin hesaplanması hususunda da sıkıntılar oluşmaktadır. Birincisi, fiyat endekslerinin hesaplanması için baz yıl doğru seçilmeyebilir; daha sonra, en uygun fiyat endeksinin seçilmesi ve yeniden yapılandırılması zor olabilmektedir. Pek çok ekonomist ihracat ve ithalata konu olmayan birçok mal ve hizmeti de kapsadığı için, enflasyonun doğru bir ölçü olamayacağını düşünmektedir. En doğru sonuçları veren ölçütler; TEFE, varsayım ise şu şekildedir tüm imalat sanayi mallarının potansiyel ihracat-ithalat malları oldukları, imalat sanayindeki birim çıktı başına işgücü maliyetleri esas alınarak kullanılan sonuçlardır.

Döviz kurlarının ölçülmesinde uygulanacak bir kuram olarak, SGP ile ilgili bir farklı sorun ekonomiye müdahalenin olmasıdır. Cassel tarafından ortaya atılan, bir taraftan devletler dış ticarete müdahale ederken; diğer taraftan da paralar spekülasyon şeklinde etkilenmektedir. Hükümetler, doğrudan döviz kuruna da müdahale etmektedir bundan dolayıdır ki ekonometrik çalışmalar, SGP'yi destekler nitelikte değillerdir. Bilakis kısa dönemde, döviz kurları, SGP'den önemli derecede sapma göstermektedirler. Bundan dolayı, döviz kurlarının saptanmasında, diğer faktörler, özellikle, sermaye hareketleri daha fazla dikkate alınmaktadır. Bu yapılan makale de SGP geçerliliği Türkiye için 2003-2018 dönemi arası aylık verilerle analiz edilmiştir. Satın alma gücü paritesinin geçerliliğinin analizinde kullanılan yöntem, reel döviz kuru endeksi serisinin durağanlığının incelenmesidir. Literatürdeki çalışmalardan farklı olarak, öncelikle SGP tanımı yapıp, sonra uygun test kullanılarak ilgili SGP Türkiye'de geçerli olup olmadığı test edilmiştir. Ekonometrik analiz sonucuna göre ADF birim kök testi ve PP birim kök testi sonucuna göre SGP geçerli iken, KPSS birim kök testi ve Zivot-Andrews kırılmalı birim kök test istatistiği SGP'nin geçersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Alba, J. D., & Park, D. (2005). *An empirical investigation of purchasing power parity (PPP) for Turkey*, Journal of Policy Modeling 27, 989–1000.
- Aslan, N. ve Kanbur, A. (2007). “*Türkiye’de 1980 Sonrası Satın Alma Gücü Paritesi Yaklaşımı*”, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 2, ss. 9-43.
- Boratav, K. ve Yeldan, E. (2006). “*Turkey, 1980–2000: Financial Liberalization, Macroeconomic (In)Stability, and Patterns of Distribution*”, in Taylor, L. (ed.) *External Liberalization in Asia, Post-Socialist Europe, and Brazil*, New York: Oxford University Press, 417-455
- Çağlayan, E. ve Saçaklı, N. (2006). “*Satın Alma Gücü Paritesinin Geçerliliğinin Sıfır Frekansta Spektrum Tahmincisine Dayanan Birim Kök Testleri ile İncelenmesi*”, Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi, 20, 121-137
- Erlat, H. (2003), “*The Nature of Persistence in Turkish Real Exchange Rates*”, *Emerging Markets Finance and Trade*, 39(2), 70-97.
- Güney, P.Ö., Telatar, E., & Hasanov, M. (2012). *Re-examining purchasing power parity for selected emerging markets and African countries. Applied Economics Letters*, 19(2), 139-144
- Kalyoncu, H. (2009). *New evidence of the validity of purchasing power parity from Turkey Applied Economics Letters*, 16(1), 63-67.
- Sayyan, H. (2005). “*Satın Alma Gücü Paritesi: Vektör Hata Giderme Modeli Yaklaşımı*”, ktisat, İşletme ve Finans, Temmuz, 96-104.
- Snaith, S. (2012). “*The PPP Debate: Multiple breaks and cross-sectional dependence*”, *Economics Letters*, 115, 342-344.
- Telatar, E. ve Kazdağlı, H. (1998), “*Re-Examine the Long-Run Purchasing Power Parity Hypothesis for a High Inflation Country: The Case of Turkey 1980-93*”, *Applied Economics Letters*, 5(1), 51-53.
- Yazgan, M. E. (2003), “*The Purchasing Power Parity Hypothesis for a High Inflation Country: A Re-Examination of the Case of Turkey*”, *Applied Economics Letters*, 10(3), 143-147.
- Yıldırım K., Mercan M. ve Kostakoğlu Ş.F. (2013). “*Satın Alma Gücü Paritesinin Geçerliliğinin Test Edilmesi: Zaman Serisi ve Panel Veri Analizi*”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 8(3), 75- 95.
- Yıldırım, O. (2003). *Döviz Kurları Çerçevesinde Satınalma Gücü Paritesinin Zaman Serisi Analizi Ve Türkiye Ekonomisi Uygulaması*. Bankacılar Dergisi, 44, 3-14.

Yıldırım, S. ve Yıldırım, Z. (2012). “*Reel Efektif Döviz Kuru Üzerinde Kırılgan Birim Kök Testleri ile Türkiye için Satın Alma Gücü Paritesi Hipotezinin Geçerliliğinin Sınanması*”, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 33(2), 221-238.

Zivot, E. ve D. W. K. Andrews (1992). “*Further Evidence on the Great Crash, the Oil-Price Shock and the Unit Root Hypothesis*”. Journal of Business and Economic Statistics (10): 251-270.